

Orkelsjøhytta ligger fritt til ved Orkelsjøen. Foto: Torgeir Gunleiksrud

Oppdalsfjellene

Orkelsjøhytta, Borkhussetrene, Fjellægeret og Flåmseter

I 1920-årene begynte TT for alvor å vurdere mulighetene for hytter og ruter i andre deler av fjellheimen enn Trollheimen og Sylene. De trakter foreningen i så måte først og fremst kastet sine øyne på, var fjellene øst for Oppdal. Her er det som kjent flotte fjellområder med en natur ikke ulik den som for det meste finnes på Dovrefjell og lenger østpå, i det som vi i dag kjenner som Forollhogna: Store bølgeformede vidder med enkelte høye, runde fjell. I dette området kunne det legges til rette for vandring over mot Kvikne, Folldalen og Tynset. Ja, kanskje kunne det opparbeides ruter helt østover til Røros og Ålen, slik at det kunne knyttes kontakt med

rutenettet inn mot Sylene. Lyktes det, ville man få en direkte forbindelse mellom foreningens to hovedarbeidsområder. Dit var det imidlertid bokstavelig talt en lang vei å gå, og man fikk begynne i det små.

Fjelltraktene det var tale om ligger mellom Dovrebanen i vest, Folldalen i sør, Rørosbanen i sørøst og "Kvikneveien" (riksvei 3 mellom Tynset og Ulsberg), og fikk turistmessig sett navnet "Orkelsjøtraktene". En av årsakene til at TT nå tok til å vurdere et hytte- og rutenett her, var nettopp åpningen av Dovrebanen i 1921. Banen gjorde det ikke bare langt lettere å komme seg fra Trondheim til Oppdal, men åpnet på en helt annen måte enn før muligheten for folk sørfra til å besøke Dovrefjell, Trollheimen og andre nordenfjeldske fjellstrøk. TT var av denne grunn ikke alene om å legge planer for dette området. I Den Norske Turistforening i Oslo hadde man også brettet kartet utover bordet og satt fingeren på mulige steder for turisthytter og kvarterer. Et av stedene DNT planla å bygge en hytte var for eksempel traktene omkring Setaldalen, og da mest sannsynlig ved foten av det høyeste fjellet i området, Høg-Ria (1641 m.), som ligger like øst for dalen.

I et brev til DNT datert 12. oktober 1921 skrev TT:

"Fra Opdal fører flere fjeldveie indover fjeldene østover. Som turistruter nevner vi:

Fra Fagerhaug gjennom Langvelddalen til Mjøa sæter ved Orkelsjøen. Fra Aune litt nord for stationen Opdal, langs Aalmen elv over Almdalen og frem til Mjøa sæter. Fra Rise bør vardes rute bør vardes rute fra sæterveien opigjennom Vinstradalen østover gjennom Grønliskaret til Orkelsjøen. Her eller muligens litt længere øst maa en turiststation ligge.

Fra Orkelsjøen pen tur forbi Store Insjøn til Kvikne ved Vollan. Fra Vollan litt lang, men interessant tur om Sverjsjøen (og) Hiaasjøen til Sætermoen i Endalen, hvor vor forening har indledet underhandling om turistkvarter. Herfra vei til Bjørgen eller Kotsøien stationer paa Rørosbanen.

Fra Orkelsjøen pen tur til den av Dem paatænkte hytte ved Høggien. Videre kan man paa en dag gaa til Kongsvold.

Fra den eventuelle hytte ved Høggien pen tur over til Krokhaugen i Foldalen eller om Flaamsæter forbi Rottesjøhi til Dalholen. Ved Flaamsæter eller Furruhovd sæter burde været kvarter. Herfra pene dagsture til Orkelsjøen, Rise om Elgsjøen og Vinstradalen, Kongsvold, Hjerkin, Dalholen og til Høggien.

Angaaende en rute fra Høggien over Kvikne om Forelhogna og Øiungen til f.eks. Tyvold, kan vi for tiden ikke nøiagtig angi hvordan ruten bør lægges, idet vi forinden maa indhente en del oplysninger."

Beskrivelse fra 1901

De første tankene i TT om turistruter i områdene øst for Oppdal var imidlertid betydelig eldre. Så tidlig som i årsskriftet for 1901 brakte TT en artikkel om mulighetene i disse traktene. Artikkelen beskrev turer til

Innerdalen - en "ganske usædvanlig vakker sæterdal" - og videre sørover til bl.a. Orkelsjøen:

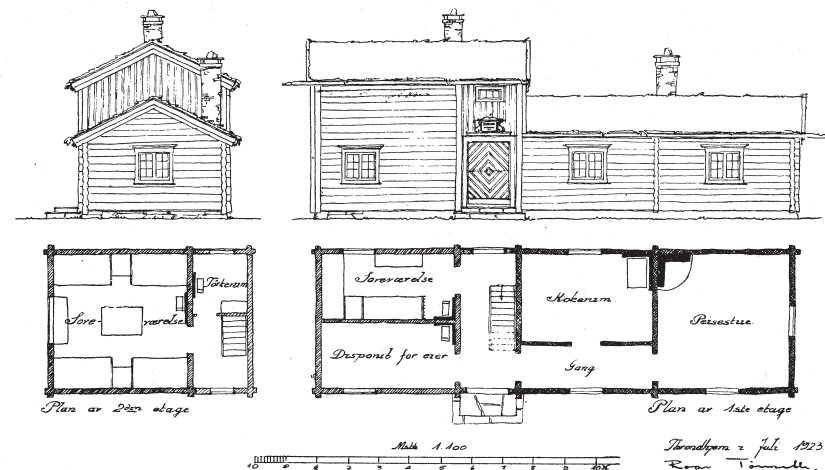
"Gjennom vidder går Orkla. Idet man fra dalen kommer ud på vidden, mister man al vei og sti og har nu kort og kompas at holde sig til, hvilket forresten ingen vanskelighet bør afstedkomme, da lændet er let at komme frem i. Man sætter kursen i sydvestlig retning på sæteren Fjeldlægre, der ligger opunder en åsryg, der på kartet har navn af Lille Orkelsjø-tangen. Eften en passelig dagsmarsch når man frem til sæteren, idet man bør være opmærksom på at nærme sig stedet fra nord, ikke fra øst, da der i den retning findes store upassable myrer, der kan bevirke lange omveie. Sæteren tilhører Trond Dalen i Foldalen og har mange rum for gjæster, idet eieren i de senere år har opført et par nye hus til modtagelse af turister. Sæteren ligger vakkert til med vidt udsyn. Et stykke i sydost skimter man Orkla. Også her anbefales nogle dages ophold. Fiskere vil have glæde af Orkla, som man træffer sådan 3/4 times gang fra sæteren. Når så opholdet her er forbi, gjør man vistnok bedst i at tage veien ret over Lille Orkelsjø-tangen i vestlig retning over Lille-Orkla og frem til Bjørndalssæter. Der findes ingen vei, men her er let at komme frem alligevel og gangen er på en 3 à 4 timer. Fra Bjørndalssæter har man god vei helt frem til Mjøen sæter (fra Opdal) ved Store Orkelsjø, hvor der er god anledning til fiske. På Mjøen sæter bør man overnatte for så næste dag på udmerket god, rodelagt vei at fortsætte ud til Aune i Opdal, hvor jo så adgangen til Troldheimen om Gjevilvandet er let."

Aalbusetra

I begynnelsen av 1920-årene begynte TT å undersøke mulighetene for kvarter i områdene omkring Orkelkroken, "idet henvendelse er skedd til de gaardbrukere som har sætre i disse trakter". Noen avtale kom imidlertid ikke i stand. "Som den sidste mulighet vil trakterne omkring Store Orkelsjøen bli prøvet," skrev styret.

I 1922 fikk foreningen imidlertid napp hos gårdbruker I. K. Aalbu fra Oppdal. Aalbu sa seg villig til å gå inn i et samarbeid med TT om å utvikle setra hans ved Orkelkroken til et turistkvarter. Som en midlertidig løsning skulle seterhusene i første omgang settes i stand slik at de første turistene kunne mottas allerede sommeren 1923. Planen videre var, så snart som mulig, å bygge en turisthytte på en tomt som Aalbu ville la TT bygsle like ved setra. Hytta skulle ifølge TTs planer i første omgang ha tre soverom - to for turister og ett for vertskapet - og dessuten et lite kjøkken og en peisestue. Antall gjestesenger ville være omlag 10. Etter at NSB hadde svart positivt på en søknad om et bidrag på kr. 2000 til arbeidene, fikk arkitekt Roar Tønseth sen. i oppdrag å utarbeide tegninger til hytta og forespørsler om anbud ble sendt ut til aktuelle byggmestre.

Tønseths tegninger er datert juli 1923, og planen var å komme i gang med byggingen av turisthytta i løpet av påfølgende høst. Men slik gikk det ikke. Sommeren 1923 opprettet Peder og John Borkhus hvert sitt

TT hadde planer om å bygge denne hytta ved Aalbusetra. Hytta ville blitt lik Orkelsjøhytta. Tegning: Roar Tønseth

I 1923 hadde TT store planer ved Aalbusetra ved Orkelsjøen. Foto: Nicolai Dahl

turistkvarter på setrene sine i Setaldalen (eller "Saatteldalen, som det står i TTs årsberetninger). Tilsammen var det omlag 15 senger på de to setrene og eierne forkynte planer om ytterligere utbygging.

Dette førte for det første til at det ikke lenger var behov for den hytta som DNT hadde vurdert å bygge i dette området. Dernest måtte også TT legge om sine planer. Ettersom det mellom Ålbusetra og Borkhussetrene bare er knappe to timers marsj, var det sett fra TTs side formålsløst å bygge en turisthytte i et område som var dekket fra før. "Efter dette maa

vor hytte komme askillig længre vestpaa, og man har da fæstet sig ved trakterne om Store Orkelsjø som det naturligste sted," skrev styret i årsberetningen for 1924. Der ble det videre fortalt at forhandlinger allerede var i gang mellom foreningen og byfogd i Trondheim H. Løcke om kjøp av en hytte som Løcke eide like ved siden av Sjøsetra på vannets nordvestre side. Samtidig ble også forhandlinger innledet med eierne av de to Borkhussetrene for å få disse til å godta TTs takster for mat og overnatting.

Orkelsjøhytta

Byfogd Løckes eiendom ved Orkelsjøen besto av 20 mål grunn og en liten hytte med to rom, som begge var ca. 4 x 4 meter. Løcke, som var medlem av TT og ivrig fjellvandrers, var ikke uvillig til å selge, og høsten 1924 kjøpte TT eiendommen med utstyr og inventar samt et naust med båt for en samlet sum av kr. 4000. Hytta var imidlertid med sine fire senger etter styrets mening i minste laget, og man begynte derfor straks å legge planer for en utvidelse.

Da byggingen av Dovrebanen var fullført, hadde Den Norske Turistforening av NSB fått to brakker som ble brukt under anlegget av banen gjennom i Drivdalen. DNT hadde hatt planer om muligens å bruke brakkene til hytta i Setaldalen, men etter at denne hytteplanen ble oppgitt eller lagt på is, visste ikke DNT helt hva brakkene skulle brukes til. TT

Ved restaureringen av Orkelsjøhytta på 1980-tallet ble kjøkkenet med et betjeningssoverom til høyre på bildet revet og selvbetjeningsrom innredet i tommerdelen.

fikk derfor overta dem der de sto. Brakkene ble så plukket fra hverandre, og på snøføre våren 1925 ble materialene fraktet opp til Orkelsjøen for å brukes til et to-etasjes tilbygg. Hytta ble imidlertid brukt i sin opprinnelige form sommeren 1925 med eieren av den nærliggende Sjøsetra, Ingebrigt Røtvei, og hans kone Hanna som vertskap. 20 turister var innom Orkelsjøhytta i løpet av denne første sommeren som TT-hytte.

I løpet av høsten og vinteren ble tilbygget satt opp. På denne måten fikk hytta to soverom med tilsammen åtte senger, kjøkken og en liten stue. Av utseende ble den ikke ulik hytta som arkitekt Tønseth hadde tegnet for TT på Ålbusetra, og sommeren 1926 kunne Orkelsjøhytta offisielt innvies og tas i bruk i sin nye form. Arbeidene, som ble utført av Ole Negård, TTs fjellfører på Trollheimshytta, og hans bror Olaf, hadde inklusive riving av brakkene i Drivdalen og transport til Orkelsjøen kostet ca. 6000 kroner, slik at hytta tilsammen beløp seg til omlag kr. 10000. Av denne summen ble kr. 5000, i tillegg til brakkene, ytet av DNT i form av et rentefritt lån. TT fikk dessuten overført tilskuddet fra NSB på kr. 2000 som opprinnelig var gitt til hytta ved Ålbusetra, og TTs direkte utlegg ble på denne måten overkommelig. En matbod ble som et tilbygg til kjøkkenet satt opp i 1930 og i 1936 utvidet med et ekstra lite sove-kammer.

Kvarter til 1953

De to setereierne som hadde startet hvert sitt turistkvarter på Borkhussetrene gikk med på en avtale med TT, men besøket var så lite at den ene av dem ga opp etter bare et par år. Kvarteravtalen med den andre fortsatte frem til 1935. Avtalen ble da avsluttet for denne setras vedkommende og overført til den andre, som lå like ved, bare omlag 50 meter lenger øst. Her kom så TT til å ha et kvarter med fra seks til elleve senger frem til 1953 da setereieren sa da opp avtalen, noe TT sterkt beklaget.

Omkring 1900 hadde som nevnt gårbruker Trond Dalen fra Follaldalen etablert et turistkvarter på sin seter Fjellægret. Setra lå langt til fjells - omlag 12 km i luftlinje nord for Høg-Gia og omtrent like langt sørøst for Orkelsjøen - og dermed utenfor den delen av Orkelsjøtraktene som TT til å begynne med prioriterte. Det meste av trafikken til Fjellægret kom sannsynligvis opp fra Vollan i Kvikne via Store Innsjøen - en tur på omlag 20 km.

TT var selvsagt fullt oppmerksom på stedet og hadde i sitt brev til DNT i 1921 også så vidt nevnt turmuligheten fra Orkelsjøen via Fjellægret og ned til Vollan. Likevel skulle det gå mange år før en avtale med Fjellægret kom i stand. Først i 1936 tok TT kontakt med setras daværende eier Ole H. Brendryen, som sa seg villig til å inngå en avtale med foreningen om et kvarter med seks senger. Styret i TT, som kalte "et prektig losji på Kviknevidda", kunne dermed meddele at enda en rute i området var opprettet, og en beskrivelse av turmulighetene ble gitt i jubileumsårboken 1937, da TT kunne markere sitt 50-års jubileum.

Borkhussetra
i Foldalen.
Prospektkort
fra F. Bruns
Bokhandel

Turistforeningens
stasjon ved Fjell-
lægret. Foto:
Ola Rasch

Under krigen var Fjellægret delvis stengt, men for øvrig var Orkelsjøtraktene i denne femårsperioden en del av fjellheimen som kunne benyttes da TT-hyttene i Sylene og Trollheimen ble beslaglagt, og TT ga i årboken for 1943 området bred omtale. I årboken for 1945 berømmet styret vertinnen på Orkelsjøhytta for hennes innsats: "På Orkelsjøhytta fikk turistene kost og losji så langt maten og plassen tillot, og det vil ikke si så lite. Turistene er Hanna Røtvei stor takk skyldig for hennes innsats i disse krigsåra." Sommeren 1945 kom trafikken i gang igjen også på Borkhussetra og Fjellægret, men avtalen Fjellægret falt allerede i 1947 bort, kanskje på grunn av liten trafikk etter at de "store" fjellområdene i Sylene og Trollheimen nå var kommet i drift igjen etter krigen.

I den sørøstlige delen av Orkelsjøtraktene var det opprettet et privat kvarter på Flåmseter. Også her fikk TT i en kortere periode fra 1950 til

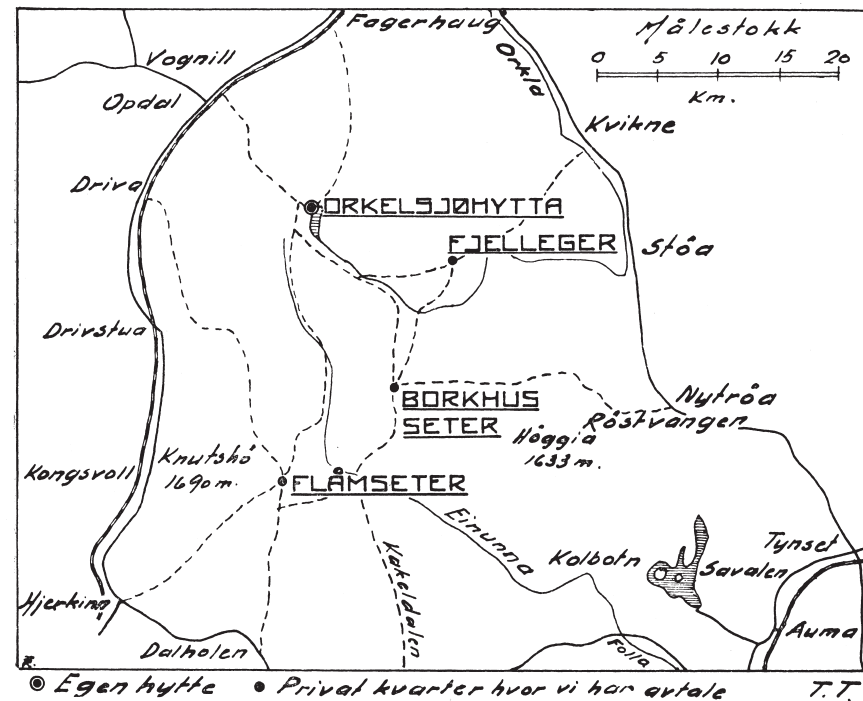
1953 opprettet et kvarter etter avtale med eieren, Einar Eide. Setra, som lå i utkanten av en stor flate kalt Flåman, hadde seks senger for fotturister, men avtalen ble sagt opp samtidig som Borkhusseter sa opp sin avtale. Senere hadde TT midt på 1960-tallet i noen få år også en kvarteravtale med eieren av Sletten gård i Folldal, Einar Sletten. Kvarteret hadde 20 senger. Avtalen kom i stand i 1964 og varte i tre år til 1967.

Bakevje

Etter at Orkelsjøhytta ble bygget og TT hadde fått i stand kvarteravtaler med Borkhussetrene, ble en del av rutene i området merket opp. Ellers var det mange gode seterveier å følge som egentlig ikke trengte oppmerking, både inn til og inne i området. Adkomsten til området sørfra ble i begynnelsen av 1930-årene også lettere ved at det ble bygget bilvei inn til Marsjøen. Derfra var det bare en times marsj inn til Borkhussetra.

Den videre utbyggingen av det planlagte rutenettet øst for Oppdal ble det aldri noe av. Området var likevel i en god del år forholdsvis godt besøkt, selv om den aldri "tok helt av".

Da kvarteravtalene med Borkhussetra, Fjellægret og Flåmsetra falt bort, ble Orkelsjøhytta liggende i en bakevje. Hytta ble derfor stadig mindre

brukt, og vedlikeholdet ble det som en følge av dette også så som så med TT så seg ikke råd til å prioritere en lite brukt hytte fremfor de mange oppgavene som foreningen hadde i Trollheimen og Sylene. I siste halvdel av 1970-årene var Orkelsjøhytta i en så dårlig forfatning at TT ikke lengre fant grunn til å reklamere for stedet, og til slutt ble hytta rett og slett stengt.

Men ettersom den lå der, måtte foreningen bestemme seg for hva som skulle gjøres med den. Etter en del frem og tilbake, og lange diskusjoner i styret, ble det til slutt vedtatt at TT skulle beholde hytta og at den skulle restaureres. Arkitekt Erik Stabell fikk i oppdrag å planlegge arbeidene, og kunne etter en grundig gjennomgang av hytta legge frem en detaljert plan med en kostnadsramme på 100000 kroner som ble vedtatt av styret i 1982.

Kjøkkenet med tilbygg var i så dårlig forfatning at det ble revet. Der dette sto ble det bygget vedbu/skjul og et isolert matlager. Kjøkkeninnredningen ble flyttet inn i stuen, som også ble isolert. For øvrig fikk hytta nytt tak, nye vinduer, nye ovner og piper og råtne deler av såvel tømmer- som bindingsverkveggene ble skiftet ut. Beising, maling og lakking ble naturligvis også utført.

Hytta fikk etter restaureringen fortsatt åtte senger i den to-etasjes delen, men sengene er så brede at det er fullt mulig å ligge to i hver av dem. Med benkene på stua har hytta soveplass for 18 personer dersom det skulle være behov for det.

Orkelsjøhytta, som i dag er selvbetjent, ligger i dag fortsatt for seg selv som en "satelitt" i forhold til TTs øvrige hytte- og rutenett. Hytta har imidlertid ikke så rent få venner og blir stadig brukt. Den er den høyest beliggende av alle TT-hyttene (1065 moh) og ligger i et fint og lettgått, men helt snaut fjellterreng som flere enn tilfellet er utvilsomt kunne ha glede av å bli kjent med. Den er fullt brukbar også vinterstid, og man har her et flott turmål og utgangspunkt for turer videre innover i Orkelsjøtraktene. Avstanden inn til hytta er både fra Oppdal og Fagerhaug ca. 20 km.

Dindalshytta

Etter sin ferd nedover gjennom Drivdalen, dreier Driva ved Oppdal i en stor sving vestover og tar fatt på reisen nedover mot Sunndalen. I nordre del av den "halvøya" som Driva på denne måten skaper, og omtrent rett sør for Lønset, strekker Dindalen seg sørvestover. Fra Lønset kan Driva krysses på Ishol bru, men man kan også komme til dalens begynnelse ved Blokkhus på vei som går vestover fra Oppdal sentrum og like etter krysser Driva ved Álma.

I Dindalen har TT en hytte som har sin særegne historie.

Den ble påbegynt i 1934 av oppdalingen Hjalmar Olsen. Han var født i 1899 og vokste opp på Lønset hos Ingeborg og Roald Uv på gården Uv,